

малювання, дизайну і технологій та інші)» [1, с. 69].

Отже, перераховані сучасні інструменти роботи вчителя виступають важливим елементом соціального розвитку дітей та запорукою формування у них основ академічної доброчесності. Загалом, формування основ академічної доброчесності у молодших школярів вимагає поєднання зусиль учителів, батьків та інших учасників освітнього процесу.

Ключові слова: заклад загальної середньої освіти, молодші школярі, основи академічної доброчесності, сучасні інструменти.

Список використаних джерел та літератури

1. Булатнікова Н. М. Виховання академічної доброчесності у здобувачів освіти початкової школи. *Академічна доброчесність, відкрита наука та штучний інтелект: як створити доброчесне освітнє середовище*: збірник есе програми підвищення кваліфікації / упорядники: А. Артюхов, М. Віхляєв, Ю. Волк. 18 вересня – 18 жовтня 2023 року. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2023. С. 68–70.
2. Довідник з академічної доброчесності для школярів. Вид 3-тє доповнене. Укладачі: М. В. Григорьєва, О. І. Крикова, С. Г. Певко. за заг. Ред. О. О. Гужви. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна. 2018. 66 с.
3. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 22.02.2024).
4. Участь батьків в освіті дитини: аналіз світового досвіду. URL : <https://don.kyivcity.gov.ua/files/2017/11/13/analitica.pdf> (дата звернення: 27.02.2024).
5. Ушмарова В. В., Єсьман І. В. Виховання фундаментальних цінностей академічної доброчесності у молодших школярів Нової української школи. *Ціннісно-орієнтований підхід в освіті і виклики євроінтеграції*. Суми: Сумський державний університет, 2020. С. 110–112.
6. Як навчати доброчесності в початковій школі. URL : <https://nus.org.ua/articles/yak-navchaty-dobrochesnosti-v-pochatkovij-shkoli-dokladno-pro-rozrobky-urokiv-vid-go-smart-osvita/> (дата звернення: 24.02.2024).

*Фідкевич Олена Львівна,
канд. філ. наук,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна*

ЩОДО ПИТАННЯ ЗМІСТУ ПОНЯТЬ «ЧИТАННЯ З РОЗУМІННЯМ» ТА «ЧИТАЦЬКА ГРАМОТНІСТЬ»

У Державному стандарті базової середньої освіти вимоги до обов'язкових результатів навчання визначено на основі компетентнісного підходу, представлено ключові компетентності, які мають формуватися у здобувачів освіти та уміння, наскрізні для всіх компетентностей.

Серед них – «уміння читання з розумінням», яке за Державним стандартом передбачає: «здатність до емоційного, інтелектуального, естетичного сприймання і усвідомлення прочитаного, розуміння інформації, записаної (переданої) у різний спосіб або відтвореної технічними пристроями, що охоплює, зокрема, уміння виявляти приховану і очевидну інформацію, висловлювати припущення, доводити надійність аргументів, підкріплюючи власні висновки фактами та цитатами з тексту, висловлювати ідеї, пов'язані з розумінням тексту після його аналізу і добору» [1].

Зазначимо, що в українській науковій спільноті існують різні думки щодо використання термінів «читання з розумінням» і «читацька грамотність». Наразі спостерігаємо у популярній педагогічній літературі, статтях у ЗМІ використання цих понять у якості синонімів. Анкетування, яке було проведено співробітниками відділу навчання мов національних меншин Інституту педагогіки НАПН України, також засвідчило, що вчителі плутають ці поняття і зазвичай не можуть пояснити їхній зміст.

Утім більшість українських учених в галузі педагогіки акцентують на тому, що поняття «читання з розумінням» і «читацька грамотність» не є тотожними, осмислюючи «читацьку грамотність» передовсім як важливу компетентність здобувачів освіти [2; 3].

Термін «читацька грамотність» широко застосовується у міжнародних дослідженнях якості освіти та освітніх документах. У національному звіті міжнародного дослідження якості освіти PISA-2018 «читацька грамотність» розглядається, як «здатність учня/студента сприймати, аналізувати, використовувати й оцінювати письмовий текст задля досягнення певних цілей, розширювати свої знання й читацький потенціал, а також посилювати свою готовність брати активну участь у житті суспільства» [4, с. 93].

Порівняння тлумачень цих термінів доводить, що на функціональному рівні ці поняття близькі, але й існують відмінності, які полягають у тому, що поняття «читацька грамотність» передбачає широке практичне використання отриманої учнями/ученицями інформації у процесі читання, зокрема у близьких

для здобувачів освіти життєвих ситуаціях, у ході вирішення типових для сучасної людини проблем.

У Державному стандарті ця практикоорієнтована складова не актуалізована в тлумаченні поняття «читання з розумінням», а більш розлого розкрита в тлумаченні ключової компетентності – «володіння українською мовою»: «здобувати та опрацьовувати інформацію з різних (друкованих та цифрових, зокрема аудіовізуальних) джерел у різних освітніх галузях і контекстах, критично осмислювати її та використовувати для комунікації в усній та письмовій формі, для обстоювання власних поглядів, переконань, суспільних і національних цінностей» [1]. Але й у цьому формулюванні практична мета не ураховує життєвий досвід здобувачів освіти та використання їхніх умінь в реальних для них життєвих ситуаціях.

Не увиразнений цей практичний аспект і у формулюванні мети мовно-літературної освітньої галузі у Державному стандарті: «розвиток компетентних мовців і читачів із гуманістичним світоглядом, які володіють українською мовою, читають інформаційні та художні тексти, зокрема класичної та сучасної художньої літератури (української та зарубіжних), здатні спілкуватися мовами корінних народів і національних меншин, іноземними мовами для духовного, культурного та національного самовираження та міжкультурного діалогу, для збагачення емоційно-чуттєвого досвіду, творчої самореалізації, формування ціннісних орієнтацій і ставлень» [1].

Отже, можемо висновувати, що «читання з розумінням» є більш вузьким поняттям, чим «читацька грамотність», яка по суті є ключовою компетентністю, а читання з розумінням – одним із її умінь.

Відсутність у Державному стандарті формулювання «читацька грамотність» демонструє невідповідність міжнародному категорійному апарату в галузі освіти і призводить до певних складностей у реалізації процесу формування ключових компетентностей у цілому, зокрема в забезпеченні його відповідності життєвому досвіду учнів/учениць, вирішення ними проблемних завдань в царині реальних життєвих ситуацій. Це стосується і визначення

освітньої мети на етапі базової середньої освіти і якості дидактичного забезпечення освітнього процесу, у якому ця практична складова не завжди у повній мірі актуалізується, а відповідно – освітня діяльність усіх учасників освітнього процесу недостатньо орієнтована на практично вагомий результат, який сприятиме успішній соціалізації учнів/учениць.

Ключові слова: читацька грамотність, читання з розумінням, ключові компетентності, компетентнісний підхід.

Список використаних джерел та літератури

1. Державний стандарт базової середньої освіти (затверджений постановою Кабінету Міністрів України № 898 від 30.09.2020 року). URL : https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/
2. Новосьолова В. І. Уроки PISA-2018: аналіз результатів та методичні поради вчителям української мови і літератури. Українська мова і література в школі. 2020. № 1 (148). С. 3–8. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/718905/1/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%81%D1%8C%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0.pdf>
3. PISA: читацька грамотність / уклад. Т. С. Вакуленко, С. В. Ломакович, В. М. Терещенко. Київ: УЦОЯО, 2017. 123 с. URL : https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2018/01/PISA_Reading.pdf
4. Національний звіт за результатами міжнародного дослідження якості освіти PISA-2018 / кол.авт. : М. Мазорчук (осн. автор), Т. Вакуленко, В. Терещенко, Г. Бичко, К. Шумова, С. Раков, В. Горох та ін. ; Український центр оцінювання якості освіти. Київ : УЦОЯО, 2019. 439 с. URL : http://testportal.gov.ua//wp-content/uploads/2019/12/PISA_2018_Report_UKR.pdf

*Шевчук Лариса Миколаївна,
канд. пед. наук, ст. наук. співробітник,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна*

ДО ПИТАННЯ ПРО ЗАСТОСУВАННЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО І ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ПІДХОДІВ У НАВЧАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ДЕРЖАВНОЇ

Реалізація ідеї застосування компетентнісного підходу – це один із пріоритетів оновлення загальної середньої освіти України. Для компетентнісного підходу властиве формування в учнів ключових і предметних компетентностей, здатності самостійно діяти у різних життєвих ситуаціях, відмова від нарощування обсягу навчальної інформації на користь практичної